

NOVINARSKA KONFERENCA

Ljubljana, 31. 7. 2015

Z neukrepanjem sodišče kršilo pravice na smrt bolnega

Enota za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor (Enota) je Varuha človekovih pravic RS (Varuh) 7. 7. 2015 seznanila z njenim dopisom Okrožnemu sodišču v Celju z dne 2. 6. 2015. Z njim je ponovno predlagala prekinitev izvrševanja varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva za 92-letnega pacienta, ki je bil telesno popolnoma oslabel in je zaradi bolezni shiran umiral v zanj neprimernih razmerah. Na primer je Enota sodišče namreč opozorila že 11. 5. 2015.

Varnostni ukrep je bil v tem primeru izrečen s sklepom Okrožnega sodišča v Celju z dne 9. 6. 2014, opr. št. III K 13711/2014, v zvezi s sklepom Višjega sodišča v Celju, opr. št. I Kp 13711/2014 z dne 17. 7. 2014, ker je pacient v neprištevnem stanju storil kaznivo dejanje poskus kaznivega dejanja uboja po prvem odstavku 115. člena v zvezi s prvim odstavkom 34. člena in v zvezi z drugim odstavkom 29. člena Kazenskega zakonika (KZ-1). Varnostni ukrep se je v Enoti dejansko začel izvajati 22. 8. 2014.

Sodišče je na podlagi drugega odstavka 70.a člena KZ-1 dolžno ustaviti ukrep izrečenega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, ko ugotovi, da ni več potreben. Po preteku šestih mesecev pa mora vsakokrat znova odločiti, ali sta nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu še potrebna.

Izvenobravnavni senat Okrožnega sodišča v Celju je upoštevajoč to zakonsko določilo, ob ponovnem odločanju o potrebnosti nadaljnjega izvajanja izrečenega ukrepa, s sklepom z dne 24. 4. 2015, opr. št. I Ks 13711/2014 z zamudo presodil, da je njegovo nadaljnje izvrševanje še potrebno. Sklicujoč se na izvedeniško mnenje ni bilo mogoče izključiti, da v primeru izpustitve na prostost, pacient ne bi bil nevaren za okolico, čeprav je bila ocena Enote drugačna, namreč, da pacient ni več nevaren in je potreben stacionarne oskrbe na negovalnem oddelku. Odločitvi senata je botrovala tudi navedba izvedenke, da bi bila vsakršna sprememba za pacienta slaba ter da so mu potrebno varstvo in oskrba kakor tudi zdravljenje zagotovljeni tudi tam, kjer se nahaja.

Enota je v uvodoma navedenih dopisih z dne 11. 5. 2015 in 2. 6. 2015 sodišče izrecno opozorila na slabo zdravstveno stanje pacienta in predlagala urgentno obravnavo zadeve, saj izvrševanje varnostnega ukrepa ni bilo več možno in ne smiselno. Opozorila je, da pacient umira in ne prejema več nobenih psihiatričnih zdravil, ker jih v stanju, kot je bil, niti ni več potreboval. Ni več užival hrane niti vode, temveč so ga hranili in hidrirali le še z natakanjem hranil in tekočine v žile. Neposredno so mu tudi po maski dovajali kisik. Pacient je tudi negibno ležal v postelji. V zelo kratkem presledku sta se mu ponovili dve pljučnici. Po presoji Enote je bil pacient telesno popolnoma oslabelel in shiran ter umiral od bolezni v zanj neprimernih razmerah. Zato je menila, da je nujno, da se varnostni ukrep ustavi in s tem omogoči, da se umirajočega starega človeka namesti v kako specialno negovalno ustanovo. Pripominjala je tudi, da Enota ni primerno mesto za ljudi v takem stanju, kot je bil ta pacient, in situacijo ocenila kot resno nevarno ter ogrožajočo. Enota je tako smiselno predlagala takojšnjo in nujno preveritev, ali je izrečeni varnostni ukrep v tem primeru še potreben.

Zato je Varuh po preučitvi zgoraj omenjenega dopisa Enote iz dne 7. 7. 2015 in upoštevajoč vse navedeno še istega dne, to je 7. 7. 2015, od Okrožnega sodišča v Celju zahteval sporočilo o obravnavi omenjenih dopisov Enote in morebitnih sprejetih ukrepih. Že naslednji dan 8. 7. 2015 smo celo obiskali Enoto in se neposredno prepričali o zdravstvenem stanju pacienta. Lahko smo le pritrdili navedbam Enote o njegovem skrb vzbujajočem stanju. Ob obisku je pacient negibno ležal v svoji postelji in na naše pozive ni bil odziven. Kot smo lahko opazili, je bil tudi vidno oslabelel in povsem nemočen ter tako odvisen od pomoči zdravstvenega in drugega osebja Enote.

Ustava RS poudarja varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, saj določa, da je zagotovljeno spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva v kazenskem in v vseh drugih pravnih postopkih in prav tako med odvzemom prostosti in izvrševanjem kazni. Hkrati prepoveduje vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakorkoli omejena (21. člen Ustave RS) ter tudi mučenje, nečloveško ali ponižujoče kaznovanje ali ravnanje (18. člen Ustave RS). Zdravstveno stanje obiskanega pacienta je tudi po naši presoji terjalo čimprejšnjo odločitev sodišča glede presoje o potrebnosti oziroma smiselnosti nadaljnega izvrševanja varnostnega ukrepa in s tem nadaljnega bivanja v ustanovi kot je Enota za forenzično psihiatrijo. Na to smo Okrožno sodišče v Celju opozorili v ponovnem dopisu 9. 7. 2015. Hkrati smo že v tem dopisu pripomnili, da vsakršno odlašanje s to odločitvijo Varuh šteje za kršitev njegove osebnosti in dostojanstva ter hkrati tudi lahko že za nečloveško ali

ponižujoče ravnanje. Upoštevalo zdravstveno stanje pacienta smo predlagali, da se sodišče takoj odzove na predloge Enote in odloči o tem, ali sta nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu za obravnavanega pacienta (sploh) še potrebni.

Sodišče nam je v odgovoru, ki smo ga prejeli 14. 7. 2015 sporočilo, da je javna seja, kjer bo izvenobravnavni senat odločal o izrečenem ukrepu, razpisana (še) za 17. 8. 2015. V dodatnem odgovoru z dne 29. 7. 2015 pa je pojasnilo, da je upoštevalo predlog Enote sejo razpisalo 8. 6. 2015.

Z datumom seje smo takoj seznanili Enoto in jo glede na resnost zdravstvenega stanja pacienta tudi spodbudili, da morda sama poišče rešitve za njegovo premestitev v drugo primerno ustanovo. Žal to tega ni prišlo, saj je pacient v Enoti umrl 16. 7. 2015.

Po naši presoji se sodišče v tem primeru ni ustrezno odzvalo na opozorila Enote o resnosti zdravstvenega stanja pacienta v obeh v uvodu izpostavljenih dopisih. Kljub temu, da smo na to opozorili tudi sami, je bilo ponovno odločanje o izrečenem ukrepu predvideno še v sredini avgusta. To pa je bilo za pacienta očitno prepozno, saj je že pred tem umrl.

Odlaganje s sodno odločitvijo Varuh zato šteje za kršitev osebnosti in dostojanstva pacienta ter hkrati tudi lahko že za nečloveško ali ponižujoče ravnanje. Kljub temu, da je šlo za osebo z izrečenim varnostnim ukrepom obveznega zdravljenja, ji gre pravica, da umre v zanj primerni ustanovi in pogojih. Zato se tudi ne moremo zadovoljiti s pojasnili sodišča, da je »nemudoma na predlog Oddelka za psihiatrijo, Enote za forenzično psihiatrijo UKC Maribor, ponovno in še pred zakonsko določenim šestmesečnim rokom, začelo s postopkom za preverjanje glede trajanja in spreminjanja tega ukrepa.« Resnost zdravstvenega stanja pacienta, na katerega je Enota (in ne nazadnje tudi Varuh) izrecno opozarjala in se je slabšalo, je namreč terjalo hitrejše postopanje sodišča.

Po presoji Varuha gre za okoliščine, ki so lahko predmet službenega nadzora nad delom sodnika. Varuh je zato na podlagi 7. člena Zakona o varuhu človekovih pravic (ZVarCP) in prvega odstavka 79.b člena Zakona o sodniški službi (ZSS) predsedniku Okrožnega sodišča v Celju dal tudi pobudo za opravo službenega nadzora, da se preveri, ali je bilo izpolnjevanje sodniške dolžnosti v tem primeru ustrezno. Po prejemu zahtevanega odgovora predsednika sodišča se bomo odločili o morebitnih nadaljnjih ukrepih.